

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ІМЕНІ Г.Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**

ФІЛОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

**Збірник наукових праць
студентства й наукової молоді**

Харків – 2020

УДК: 881 + 883 + 882 + 882 + 808
Ф 56

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Протокол № 6 від 20. 10. 2020 року

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Голобородько Костянтин Юрійович – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка;

Маленко Олена Олегівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства та лінгводидактики;

Мельников Ростислав Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова;

Щербакова Наталія Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови;

Лебеденко Юлія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, координатор з наукової роботи українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка;

Сергієнко Катерина – голова студентського наукового товариства українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка.

Автори публікацій несуть відповідальність за достовірність фактичних даних, чіткість викладу тексту, цитування, а також мовно-стилістичний рівень написання матеріалів.

Філологія ХХІ століття : Збірник наукових праць студентства й наукової молоді [редкол.: К. Ю. Голобородько (голов. ред) та ін.]. – Харків: ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2020. – 72 с.

Такими є шляхи поповнення сучасних терміносистем. Вивчення відповідних механізмів у сферах різних наук становить перспективу цієї проблематики.

Література

1. **Виноградов В. В.** Вступительное слово на Всесоюзном терминологическом совещании. *Вопросы терминологии*. Москва: Изд-во АН СССР, 1961. С. 6–10.
2. **Гринев С. В.** Основы лексикографического описания терміносистем: дис. ... д-ра філол. наук. Москва: МГУ, 1990. 318 с.
3. **Фасмер М.** Этимологический словарь русского языка. В 4 т. Т. 1.; пер. с нем. и доп. О.Н. Трубачева. 2-е изд., стер. Москва: Прогресс, 1987. 460 с.
4. **Флоренский П. А.** Термин. *Вопросы языкознания*. 1989. № 1. С. 121–133.

Катешко Тамара Геннадіївна

Харків, ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Наук. кер.: к. філол. н., доц. Н. В. Щербакова

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ОБРАЗОТВОРЕННЯ У ВІРШІ «ЖАР-ПТИЦЯ» ІРИНИ ЖИЛЕНКО

Вірш «Жар-птиця» І. Жиленко включено до програми вивчення української літератури в 6-му класі, що передбачає формування в учнів умінь визначати й аналізувати художні засоби. Окрім того, звернення до названого тексту мотивується, на нашу думку, необхідністю різноаспектного дослідження творчості І. Жиленко в контексті вивчення мови художньої літератури як своєрідного засобу реалізації творчої манери митця. Попри те, що доробок І. Жиленко був об'єктом наукових розвідок Д. Дроздовського, М. Жулинського, О. Никанорової, М. Павленко, К. Сардаряна [1; 3; 4; 5; 6; 7], мовностилістичні особливості її поезій ще досліджені мало. Саме тому **предметом** студії стали лексичні засоби художньої виразності, використані І. Жиленко у вірші «Жар-птиця».

Мотив ліричного твору (возвеличення радості, світла й краси, засудження заздрості, віра в добро й казку) орієнтує на протиставлення головних персонажів (Жар-птиці й гави, що називала себе Павою). Тропи, наявні у вірші, спрямовані на увиразнення протилежних образів. За допомогою епітетів та порівняння авторка акцентує на позитивній / негативній характеристиці персонажів або пов'язаних із ними діях (*Жар-птиця з очима-намистинками; золота / чудесна Жар-птиця; летіла гарно / вільно; як в найзолотішій / найкращій мультфільмі; лежить терпляче; птаха екзотична / південна – трьохсотлітня / старезна / без ока / кульгава тава; вороняча орава; люта стрекотнява; лихі / кульгаві гави*). Метафори, якими рясніє текст, створюють казкову атмосферу вірша, активізують розвиток подій

(рвонулась на волю Жар-птиця / освітилась столиця / яснішали лиця – жар-птиця простудилася / лежить терпляче в ліжку / н'є молоко / читає «Барвінок» і «Мурзилку» – людям посмутили лиця).

Самі по собі назви головних персонажів – *Жар-птиця* і *тава* – є символічними позначеннями свята і буденності, радості й заздрості, світлих сил і темних, краси і потворності, доброти і злості.

Вірш «Жар-птиця» є алегорією на тогочасну політичну ситуацію в країні (поезія ввійшла до збірки «Казки буфетного гнома» 1985 р.), коли все оригінальне, яскраве сприймалося як чужорodne, непристойне, проте оптимістичний фінал (*Пішли на лад у неї справи. / І скоро знов злетить вона / На злість лихим, кульгавим тавам, / На новорічну радість нам!*) налаштує на віру в позитивні зміни.

Дослідження лексичних засобів образотворення в поезії «Жар-птиця» дає підстави стверджувати, що І. Жиленко органічно поєднала елементи казки й реальності, наділивши персонажів виразними позитивними / негативними рисами, надавши їм характеристик упізнаваних, хоча й заувальованих, представників суспільства, що призводить до висновку: оригінальні особистості не можуть жити «в клітці», їхнє призначення – дарувати яскраві емоції, віру в чудеса.

Реєстр засобів художньої виразності, майстерно використаних І. Жиленко у вірші, не обмежується лише одиницями лексичного рівня мови і визначає вектор подальших студій.

Література

- 1. Дроздовський Д.** Поетична суб'єктність у віршах Ірини Жиленко. *Слово і час*. 2008. № 1. С. 10–18.
- 2. Жиленко Ірина.** Казки буфетного гнома. Вірші та казки. К., 1985. 36 с.
- 3. Жулинський М.** Люди, що вирвалися із обмежень звичності. Українська інтелігенція періоду хрущовської «відлиги». *Слобожанщина: літературно-художній, суспільно-політичний та теоретико-методологічний журнал*. 1996. № 3. С. 146–187.
- 4. Кизилова В.В.** Сміслові навантаження поетичного тексту Ірини Жиленко (на матеріалі поезій для дітей «Гном у буфеті», «Жар-птиця», «Підкова»). *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2010. № 5 (192). С. 72–77.
- 5. Никанорова О.** Штрихи до портрета Ірини Жиленко. *Поезії одвічна висота*. К., 1986. С. 94–124.
- 6. Павленко М.С.** Чотири стихії буття Ірини Жиленко. *Дивослово*. 2011. № 7. С. 41–44.
- 7. Сардарян К.** Творчість Ірини Жиленко у контексті розвитку української літератури другої половини ХХ – початку ХХІ століття : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. 392 с.